

ECOLOGIE

RAPPORTAGE

Nader onderzoek marterachtigen

Heensedijk 57a

De Heen

Rapport nader onderzoek marterachtigen

Heensedijk 57a, de Heen

Opdrachtgever	Jachthaven de Schapenput Heensedijk 57a 4655 AL de Heen
Rapportnummer	19780.002
Versienummer	D1
Status	Definitief
Datum	24 mei 2023
Opsteller ¹	De heer J. Bakker, BSc
Kwaliteitscontrole	De heer O. Streng, BSc

¹ AVG

In onze rapportages wordt niet gewerkt met handtekeningen en/of parafen. Conform protocol en eisen uit het kwaliteitssysteem wordt het rapport aantoonbaar vrijgegeven. In het kader van de AVG dient, voorafgaand aan publicatie of bij uitlevering aan derden, bijlagen met kadastrale uittreksels en namen van opdrachtgevers verwijderd dan wel zwart gelakt te worden.

KWALITEITSZORG

Econsultancy is lid van het Netwerk Groene Bureaus (NGB). Het NGB is een vereniging van ecologische advies- en onderzoeksbureaus die werkt aan de kwaliteit van advisering gericht op natuur, landschap, water, milieu en ruimte en die de belangen behartigt van groene adviesbureaus. Het Netwerk hanteert een gedragscode die opdrachtgevers en andere belanghebbenden een basis biedt om de leden aan te spreken op de kwaliteit van hun werk.

CERTIFICERING

Econsultancy werkt volgens een dynamisch kwaliteits- en milieusysteem, zoals beschreven in het kwaliteits- en milieuhandboek. Ons kwaliteits- en milieusysteem is gecertificeerd volgens de eisen in de NEN-EN-ISO 9001 en NEN-EN-ISO 14001. Daarnaast staat veilig werken bij Econsultancy voorop en zijn we gecertificeerd voor VCA*.

BETROUWBAARHEID

Dit onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd conform de toepasselijke en van kracht zijnde regelgeving ten aanzien van natuurwetgeving. Het onderzoek betreft een momentopname en geeft een inschatting van de geschiktheid van de onderzoekslocatie voor beschermde soorten en het al dan niet voorkomen van soorten. De gebruikte informatie omtrent verspreiding van soorten is deels afkomstig uit de NDFF en mag niet zonder toestemming worden verstrekt aan derden of op enige andere wijze openbaar gemaakt worden. Econsultancy accepteert op voorhand geen aansprakelijkheid ten aanzien van mogelijke beslissingen die de opdrachtgever naar aanleiding van het door Econsultancy uitgevoerde onderzoek neemt.

Al onze rapportages worden opgesteld conform de 'Handreiking omgaan met AVG in bodemonderzoeken' opgesteld door de VKB (29 juni 2022). Hiermee voldoet de rapportage aan de eisen die de wet en NEN normen ons stellen en wordt tevens voldaan aan de AVG.

GELDIGHEID ONDERZOEK

In het algemeen kan gesteld worden dat een quickscan geldig is voor een periode van 2 tot 3 jaar, tenzij in deze periode de ecologische omstandigheden wezenlijk zijn veranderd en/of de Wet natuurbescherming, dan wel inzichten hieromtrent zijn gewijzigd. Bij uitstel van de uitvoering van een project met meer dan 3 jaar verdient het de aanbeveling de resultaten van de quickscan opnieuw te toetsen.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende.

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	1
2	GEBIEDSBESCHRIJVING.....	2
2.1	Huidig gebruik onderzoekslocatie en omgeving	2
2.2	Toekomstig gebruik van de onderzoekslocatie	3
3	RESULTATEN VOORGAAND ONDERZOEK	3
4	ONDERZOEKSMETHODIEK	4
5	ONDERZOEKSRESULTATEN	6
5.1	Bunzing.....	6
5.2	Boommarter	7
5.3	Analyse gebruik onderzoekslocatie bunzing	8
5.4	Analyse gebruik onderzoekslocatie boommarter	10
6	TOETSING AAN WET- EN REGELGEVING.....	13
6.1	Bunzing.....	13
6.2	Boommarter	13
6.3	Zorgplicht algemene broedvogels en grondgebonden zoogdieren	14
7	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN.....	15

1 INLEIDING

Econsultancy heeft van Jachthaven de Schapenput opdracht gekregen voor het uitvoeren van een nader onderzoek naar kleine marterachtigen, steenmarter en boommarter aan de Heensedijk 57a te de Heen.

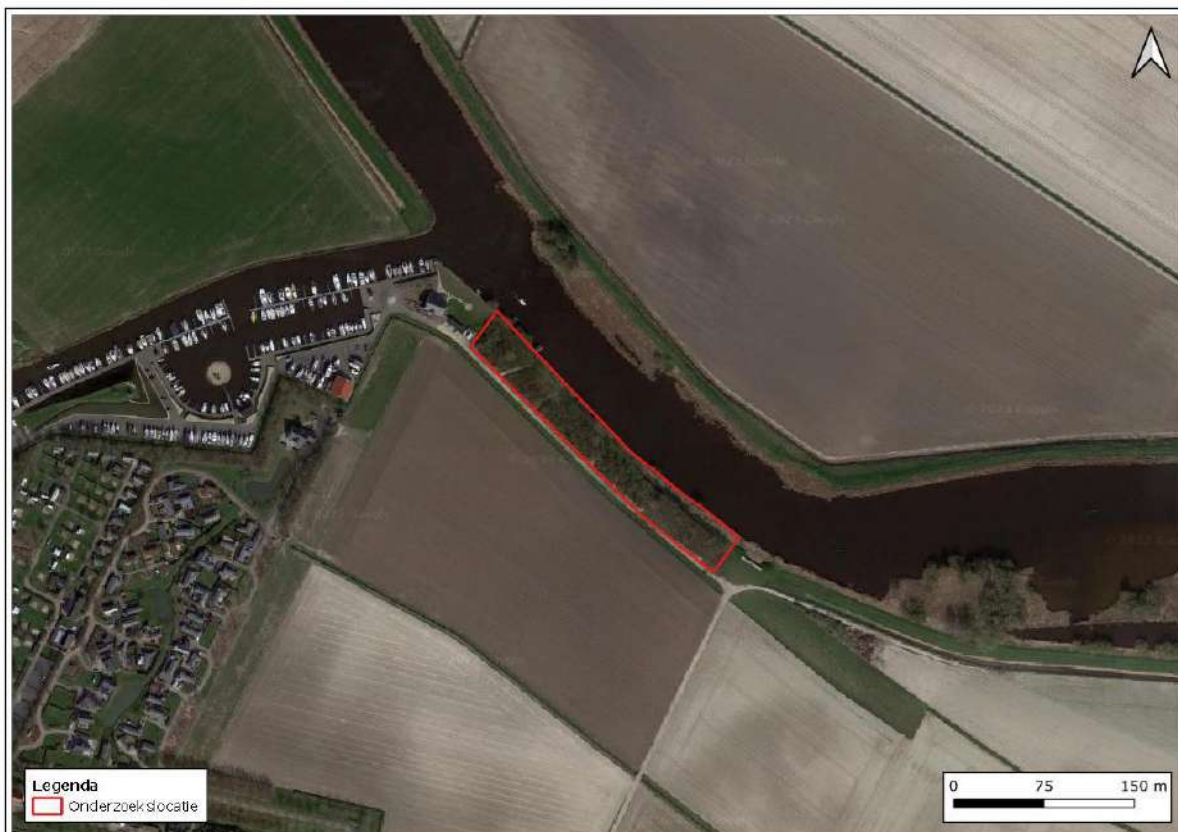
Het nader onderzoek naar kleine marterachtigen, steenmarter en boommarter is uitgevoerd in het kader van de ontwikkeling van glampingtenten in een bosschage aan de Heensedijk 57a te de Heen.

Econsultancy is lid van de branchevereniging Netwerk Groene Bureaus en werkt volgens de door het Netwerk opgestelde gedragscode en protocollen.

2 GEBIEDSBESCHRIJVING

2.1 Huidig gebruik onderzoekslocatie en omgeving

De onderzoekslocatie ($\pm 9.250 \text{ m}^2$) ligt aan de Heensedijk 57a te de Heen. In figuur 2.1 is de onderzoekslocatie weergegeven.

Figuur 2.1 Topografische ligging van de onderzoekslocatie.

De onbebouwde onderzoekslocatie betreft een bosschage aan de Steenbergsche Vliet. De aanwezige bomen betreffen een jonge aanwas van diverse soorten waaronder: zomereik, gewone es, zwarte els, hazelaar en grauwe abeel. De hoogte van de bomen is 6 tot maximaal 8 meter. Vegetatieve ondergroei is aanwezig en bestaat uit onder andere jonge zaailingen van de aanwezige loofbomen, rode kornoelje, gewone braam. Aan de noordoostzijde van de bosschage ligt een aangesloten rietkraag met enkele solitaire schietwilgen.

Ten noorden van de onderzoekslocatie ligt de Steenbergsche Vliet die uitmondt in het Krammer- Volkerak. De rietkraag op de onderzoekslocatie loopt richting het oosten door langs de Steenbergsche Vliet. Zowel de Steenbergsche Vliet als een deel van het aangrenzende terrestrische habitat is aangewezen als Natuur Netwerk Brabant (N03.01 Beken/Bronnen & N05.01 Moeras). Ten zuiden van de onderzoekslocatie zijn agrarische percelen gesitueerd. Ten westen van de onderzoekslocatie staat een woonhuis met een onderhouden tuin en is de Jachthaven de Schapenput gelegen.

2.2 Toekomstig gebruik van de onderzoekslocatie

De initiatiefnemer is voornemens twaalf glampingtenten te realiseren over clusters van twee met een aangrenzende oprijlaan (zie figuur 2.2). Voor de realisatie daarvan dienen delen van de bosschage verwijderd te worden. De opdrachtgever is voornemens de verwijdering gefaseerd plaats te laten vinden. De breedte van oprijlaan bedraagt circa 7,5 meter. Er wordt naar verwachting verlichting geplaatst om looppaden te verlichten. De verlichtingsarmaturen staan naar beneden gericht, zonder strooilicht en zijn circa 75 centimeter hoog. De verlichting wordt uitsluitend aan de zuidzijde geplaatst. In het figuur 2.2 zijn aanlegsteigers weergegeven. Deze aanlegsteigers maken geen onderdeel meer uit van de beoogde ingreep.

Figuur 2.2. Voorgenomen eindsituatie met zes clusters van twee glampingtenten (bron: RHO adviseurs, n.d.)

3 RESULTATEN VOORGAAND ONDERZOEK

In 2022 is een quickscan Wet natuurbescherming uitgevoerd waarbij de mogelijke beschermde functie van de onderzoekslocatie voor kleine marterachtigen is uitgesloten (rapport Noodzaak ontheffing Wnb voor plan glamping-tenten de Heen, Diever, 30 januari 2022, Ecologisch adviesbureau Henk Baptist). Het nadere onderzoek is door de omgevingsdienst Brabant-Noord nodig geacht bij het beoordelen van de ingediende rapporten voor het verkrijgen van een vergunning.

Op basis van de geschiktheid van de onderzoekslocatie en de verspreidingsatlassen van de Zoogdiervereiniging, is een nader onderzoek naar het gebruik van de onderzoekslocatie door de bunzing, wezel, hermelijn, steenmarter en boomarter uitgevoerd.

4 ONDERZOEKSMETHODIEK

Om te onderzoeken of de onderzoekslocatie een beschermde functie vervult voor de bunzing, wezel, hermelijn, steen- en boommarter zijn er in de periode van 2 maart 2023 t/m 13 april 2023 wildcamera's geplaatst op de onderzoekslocatie. De onderzoeksmethodiek die hiervoor gebruikt is, betreft de methode zoals beschreven in de Handleiding NEM Meetnet BuBo (La Haye et al., 2017) en Handreiking kleine marters (Bouwens, 2017). Voor de steenmarter is geen specifieke handreiking beschikbaar. Aangezien de steenmarter een vergelijkbaar habitatgebruik heeft als bunzing en boommarter, zijn beide handreikingen ecologisch verantwoord te gebruiken voor een nader onderzoek naar de steenmarter. De onderzoeksopzet- en inspanning is bepaald aan de hand van de grootte van de onderzoekslocatie, aanwezigheid van kansrijke plekken en de gebiedsinrichting.

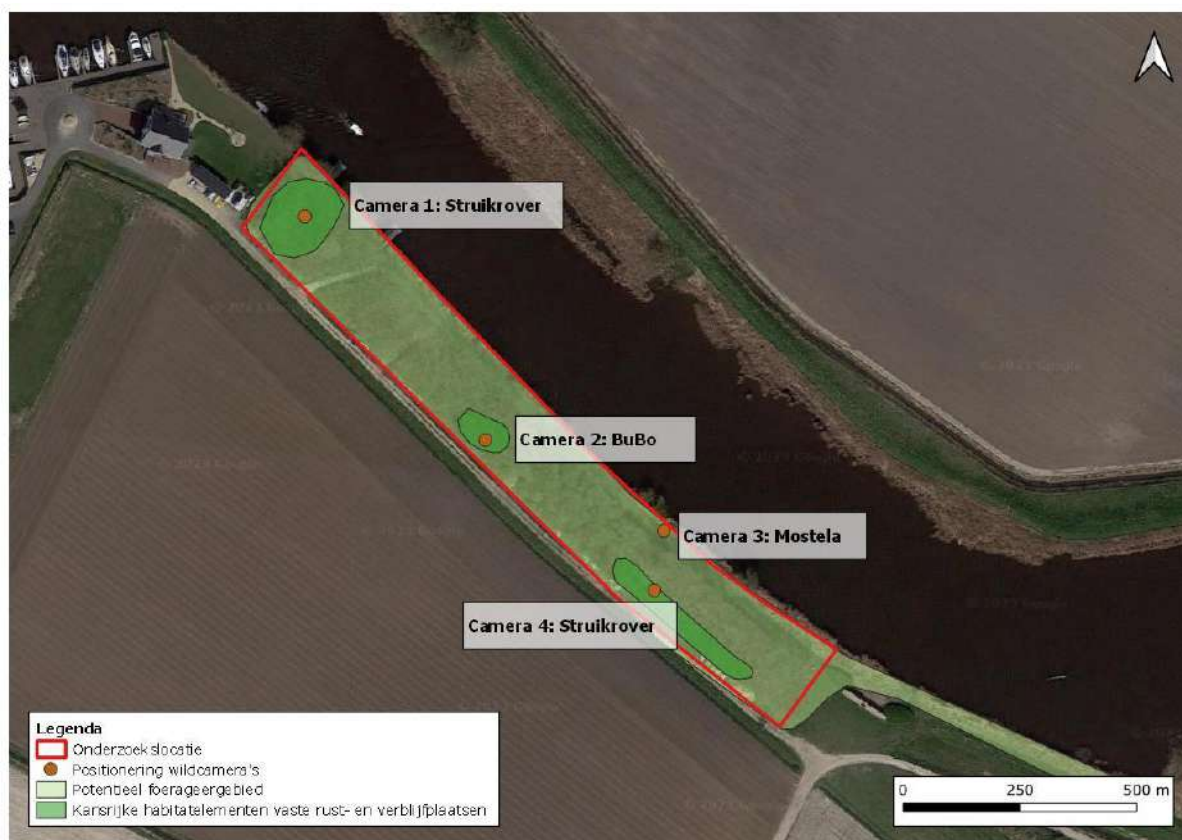
Uit de habitatanalyse (figuur 4.1) zijn de meest kansrijke plekken voor kleine marterachtigen en de steenmarter naar voren gekomen. Hieruit is gebleken dat de gehele onderzoekslocatie in potentie geschikt is voor de te onderzoeken soorten als foerageergebied. Er zijn binnen de onderzoekslocatie een aantal kansrijke plekken aanwezig die geschikt kunnen zijn als vaste rust- en voortplantingsplaats voor de bunzing, wezel, hermelijn, boommarter en steenmarter. Op basis hiervan zijn de wildcamera's verspreid over de meest geschikte locaties opgesteld (zie tabel 4.2 en figuur 4.1).

Er zijn in totaal vier wildcamera's gepositioneerd op de onderzoekslocatie bestaande uit twee struikrovers, één mostela en één wildcamera in BuBo-opstelling. De wildcamera in struikrover methode (zie figuur 4.2) berust op een half gesloten buis met een geplaatste wildcamera in het gesloten gedeelte van de buis. Op circa 30 centimeter afstand is een lokstof geplaatst (sardientjes in olie). De mostela is een rechthoekige gesloten box die betreden kan worden middels een ronde buis (zie figuur 4.3). De BuBo-opstelling berust op een losse wildcamera die op circa 20 centimeter hoogte wordt geplaatst (zie figuur 4.4). Op circa 1 meter afstand is een lokstof geplaatst (sardientjes in olie). De wildcamera's hebben dezelfde positie gehouden en zijn gedurende zes weken niet verplaatst. Door waarnemingen van een bunzing tijdens de eerste vier weken van het onderzoek, zijn de camera-instellingen van de BuBo wildcamera verandert van foto-opname naar video-opname. Hiervoor is gekozen om meer informatie te verzamelen over het mogelijke gebruik van de onderzoekslocatie door de bunzing. Om de twee weken zijn de camera's gecontroleerd en zijn de sd-kaartjes en lokstoffen verwisseld.

Op 3 april 2023 is een aanvullend sporenonderzoek uitgevoerd. Tijdens dit bezoek is de gehele onderzoekslocatie geïnspecteerd op mogelijke sporen van kleine marterachtigen, steenmarter en boommarter. Hierbij is gezocht naar prenten, vraatsporen, krabsporen en wissels.

Tabel 4.1. Opstelling wildcamera's met omgevingselementen tijdens het nader onderzoek in 2023.

Cameranummer	Methode	Omgevingselementen
1	Struikrover	Rand van de onderzoekslocatie tussen begroeide aardehopen tussen deels omgevallen wilgen
2	BuBo	Nabij een organische hoop snoeiafval met konijnenholen onder de hoop aanwezig
3	Mostela	Lijnvormige rietkraag
4	Struikrover	Nabij een lijnvormige aardewal met konijnenholen

Figuur 4.1 Habitatanalyse geschiktheid onderzoekslocatie voor diverse functies kleine marterachtigen, steenmarter en boommarter in combinatie met de posities van de opgestelde wildcamera's.

Figuur 4.2 Struikrover (nummer 1) gepositioneerd op de noordwestelijke zijde van de onderzoekslocatie.

Figuur 4.3 BuBo (nummer 2) gepositioneerd te midden van de onderzoekslocatie aangeduid met een rode cirkel.

Figuur 4.4 Mostela (nummer 3) gepositioneerd langs de noordelijke oeverzijde op de onderzoekslocatie aangeduid met een rode cirkel.

5 ONDERZOEKSRESULTATEN

Tijdens het zes weken durende onderzoek zijn er waarnemingen gedaan van de bunzing en boomarter op de wildcamera in BuBo-opstelling. De wezel, hermelijn en steenarter zijn niet waargenomen op de wildcamera's en van deze soorten zijn daarnaast geen sporen gevonden tijdens het sporenonderzoek.

5.1 Bunzing

De bunzing is in totaal op zes verschillende avonden waargenomen verspreid over de volledige zes weken (zie figuur 5.1 t/m 5.3). In de laatste twee weken van het onderzoek zijn er videobeelden opgenomen met de wildcamera in BuBo-opstelling. Op de bewegende beelden is te zien dat de bunzing vanuit het noorden de aarde-wal met konijnenholen en snoeiafval inspecteerde en de hopen enkele keren betrad. De videobeelden duiden op foeragegedrag van de bunzing bij deze locatie. Er zijn namelijk vele malen konijnen (zowel adulten als juvenielen) zowel overdag als tussen zonsondergang en zonsopkomst waargenomen op de BuBo wildcamera. Het geslacht en levensfase van de bunzing is op basis van de camerabeelden niet vast te stellen. Op basis van de camerabeelden kunnen er geen conclusies worden getrokken over mogelijke aantallen op de camerabeelden door geen duidelijke individuele vachtherkenning bij de bunzing. Bunzingen leven in de paarperiode en kraamperiode in familiegroepen. De paarperiode duurt van maart tot mei (onderzoeksperiode). Op basis van de onderzoeksresultaten kan er geen aanname worden gedaan over de mogelijke aantallen.

Tijdens het aanvullende sporenonderzoek op 3 april 2023 zijn prenten van de bunzing waargenomen buiten de onderzoekslocatie (zie figuur 5.4). Deze prenten zijn vastgesteld ten oosten van de onderzoekslocatie nabij aardehopen, snoeiafval en konijnenholen. Deze waarnemingen indiceren dat de bunzing, naast de onderzoekslocatie, ook gebruik gemaakt van de directe omgeving van de onderzoekslocatie.

Figuur 5.1 Bunzing vastgesteld in de eerste twee weken van het nadere onderzoek met een BuBo opstelling en aangeduid met een rode cirkel.

Figuur 5.2 Bunzing vastgesteld in de laatste twee weken van het nadere onderzoek met een BuBo opstelling en aangeduid met een rode cirkel.

Figuur 5.3 Bunzing vastgesteld in de laatste twee weken van het nadere onderzoek met een BuBo opstelling en aangeduid met een rode cirkel.

Figuur 5.4 Prenten van een bunzing buiten de onderzoekslocatie.

Figuur 5.5 ProoiRESTEN van vermoedelijk een konijn op de onderzoekslocatie.

5.2 Boommarter

De boommarter is op drie verschillende avonden waargenomen in de laatste twee weken van het onderzoek (zie figuur 5.6 t/m 5.8). In de laatste twee weken van het onderzoek zijn er videobeelden opgenomen met de wildcamera in BuBo-opstelling. Op de bewegende beelden is te zien dat de boommarter vanuit het noorden de aardewal met konijnenholen en snoeiafval inspecteerde. Op één van de beelden kruist de boommarter de camera van het noorden naar het zuiden. Op het derde beeld is de boommarter vijf minuten later dan de bunzing waarbij de boommarter de hopen inspecteerde en bij het verlaten van de locatie de aardewal markeerde met een geurmerk. De videobeelden duiden op foerageergedrag en territorium afbakenend gedrag van de boommarter. Het geslacht en de levensfase van de boommarter zijn op basis van de camerabeelden niet te bepalen. De kenmerkende bief van de boommarter is op de beelden niet goed zichtbaar. Hierdoor kan er op basis van de camerabeelden geen conclusie worden getrokken of de waarnemingen betrekking hebben op één individu of dat meerdere exemplaren op de camera zijn vastgelegd. Boommarters leven buiten de paarperiode (doorgaans juli tot halverwege augustus) solitair, waardoor op basis hiervan vermoedelijk één boommarter op de camerabeelden te zien is.

Tijdens het aanvullende sporenonderzoek op 3 april 2023 zijn geen directe sporen gevonden van de boommarter. Op de onderzoekslocatie zijn enkele plukken (konijnen)vacht, schedels van vogels en afgebeten veren aangetroffen, welke zowel van de bunzing als van de boommarter afkomstig zouden kunnen zijn (zie figuur 5.5).

Figuur 5.6 Boommarter vastgesteld in de laatste twee weken van het onderzoek met een BuBo-opstelling op de onderzoekslocatie aangeduid met een rode cirkel.

Figuur 5.7 Boommarter vastgesteld in de laatste twee weken van het onderzoek met een BuBo-opstelling op de onderzoekslocatie aangeduid met een rode cirkel.

Figuur 5.8 Boommarter territorium afbakenend op de onderzoekslocatie in de laatste twee weken van het onderzoek en vastgelegd met een BuBo camera op de onderzoekslocatie. Aangeduid met een rode cirkel.

Gedurende het onderzoek zijn er diverse overige waarnemingen gedaan van fauna. De egel, bosmuis, konijn, haas, merel, zanglijster, gaai, roodborst, koolmees, fazant, huiskat en wilde eend zijn waargenomen op de struikrovers en BuBo camera. In het kader van de zorgplicht is het van belang om voldoende zorg te dragen voor deze dieren (zie hoofdstuk 6).

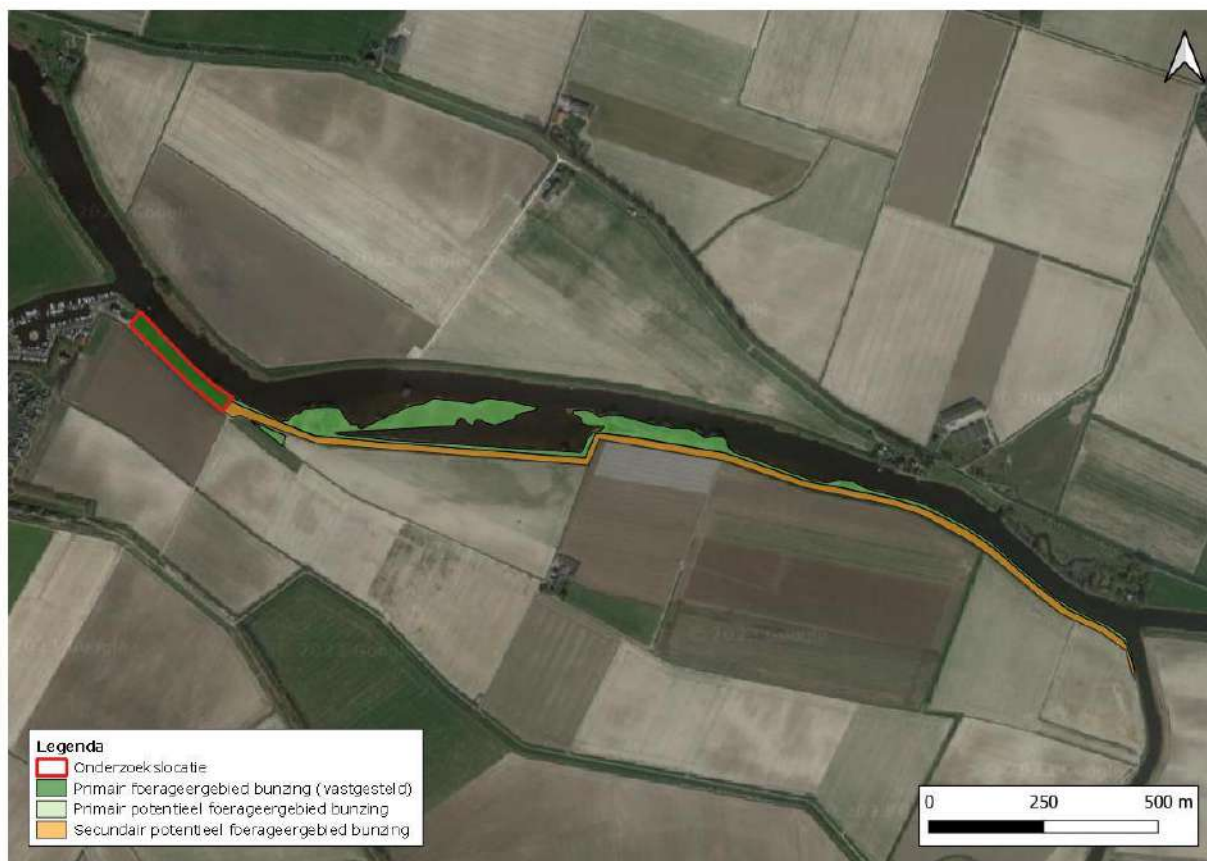
5.3 Analyse gebruik onderzoekslocatie bunzing

De bunzing komt voor in verschillende landschapstypen, maar de voorkeur gaat uit naar kleinschalig landschap met voldoende schuilmogelijkheden om te foerageren met veelal water in de buurt. Dit kunnen oeverbegroeiingen, droge sloten, heggen, houtwallen, bosranden en akkerranden zijn, maar ook meer waterrijke gebieden zoals rietvelden. Het gehele functionele leefgebied dient met elkaar in verbinding te staan door dekkingsrijke landschapselementen, die tevens vaak als foerageergebieden worden gebruikt. Bunzingen maken een schuilplaats in oude hopen van bijvoorbeeld konijn, mol, vos en das, maar ook onder steenhopen, in holle omgevalen bomen, onder boomwortels en in leegstaande schuurtjes of hooizolders. Verbindingsroutes en foerageergebieden worden als essentieel gekenmerkt indien vaste rust- en voortplantingsplaatsen van kleine marterachtigen binnen of buiten de onderzoekslocatie hun functie verliezen door het wegnemen van onderdelen uit het leefgebied op de onderzoekslocatie.

De onderzoekslocatie voorziet in vaste rust- en verblijfplaatsen voor de bunzing in de vorm van aardewallen en snoeiafvalhopen met konijnenholen. Het nadere onderzoek heeft geen directe vaste rust- en verblijfplaats van een bunzing aangetoond op de onderzoekslocatie maar met de resultaten kunnen vaste rust- en verblijfplaatsen van een bunzing niet worden uitgesloten op de onderzoekslocatie. Zo zou een vaste rust- of verblijfplaats zich mogelijk kunnen bevinden in één van de vele konijnenholen op de onderzoekslocatie. Gezien de grote van de onderzoekslocatie en de hoeveelheid potentieel geschikte locaties is dit echter lastig met zekerheid vast te stellen. Door de frequentie van de waarnemingen en de geschiktheid van verschillende habitatelementen wordt de kans op de aanwezigheid van een vaste rust- en verblijfplaats van de bunzing echter hoog ingeschat. De bunzing heeft in ieder geval geen vaste rust- en verblijfplaats aan de noordzijde van de snoeiafvalhoop. De bunzing op de camera- en videobeelden verscheen op geen van de beelden direct uit één van de hopen.

Om uit te kunnen sluiten, dan wel vast te kunnen stellen of de onderzoekslocatie een essentiële functie vervult als foerageergebied voor de bunzing, zijn in de directe omgeving van de onderzoekslocatie de potentieel geschikte foerageergebieden voor de bunzing in kaart gebracht. De westzijde van de onderzoekslocatie wordt ongeschikt geacht als foerageergebied door de aanwezigheid van de jachthaven de Schapenput. De noordzijde van de onderzoekslocatie wordt begrensd met een brede watergang. De zuidzijde van de onderzoekslocatie betreft een agrarisch, onbegroeid perceel met weinig dekkingsmogelijkheden en wordt om deze reden ongeschikt geacht voor de bunzing. De oostzijde van de onderzoekslocatie wordt geschikt geacht als foerageergebied voor de bunzing. In deze richting zijn ook de prenten van de bunzing vastgesteld buiten de onderzoekslocatie. Langs de brede watergang ligt het Natuurnetwerk Brabant (moeras) en dit vervolgd zich langs de watergang met rietkragen en lage bomen wat gezien wordt als potentieel primair foerageergebied door de hoge mate van dekking en het natte karakter. Deze strook wordt begrensd door een met gras begroeide dijk, welke het agrarische landschap scheidt van het water. Deze dijk is begroeid met lage bermvegetatie en wordt gezien als secundair foerageergebied voor de bunzing door het ontbreken van voldoende dekking en veiligheid om te foerageren (zie figuur 5.9).

De bunzing heeft doorgaans een territorium van 10 hectare groot waarbij het habitat optimaal functioneert naar de eisen die een bunzing stelt als leefgebied (Handreiking kleine marters, 2017). De zoogdiervereniging stelt dat een territorium kan variëren tussen de 8 en 1000 hectare afhankelijk van de geschiktheid van een gebied. In tabel 5.1 is het oppervlakte aangegeven van de onderzoekslocatie en de directe omgeving in het kader van de geschiktheid als foerageergebied. De oppervlakten van het foerageergebied binnen de onderzoekslocatie, primair foerageergebied buiten de onderzoekslocatie en het secundaire foerageergebied buiten de onderzoekslocatie bedragen gezamenlijk circa 86.075 m². Het oppervlakte van de onderzoekslocatie bedraagt circa 10% van het totale oppervlakte aan primair en secundair habitat aanwezig op de onderzoekslocatie en de omgeving hieromheen voor de bunzing waarbij circa 30% secundair foerageergebied is meegerekend. Door het veelvuldige gebruik van de onderzoekslocatie door de bunzing en het beperkte aanbod aan alternatieve kwalitatief gelijkwaardige foerageergebieden in de directe omgeving, wordt de onderzoekslocatie essentieel geacht als foerageergebied voor de bunzing. Er kan niet worden uitgesloten dat het verstoren, dan wel fysiek aantasten van de onderzoekslocatie, kan leiden tot functionaliteitsverlies van vaste rust- en verblijfplaatsen op en/of buiten de onderzoekslocatie (zie hoofdstuk 6).

Figuur 5.9 Luchtfoto met resultaten nader onderzoek bunzing en gebiedsanalyse.

Tabel 5.1. Geschiktheid aan foerageergebieden bunzing op de onderzoekslocatie en in de omgeving.

	Oppervlakte	Vastgesteld in het nader onderzoek?
Onderzoekslocatie	9.275 m ²	Ja
Primaire foerageergebied buiten de onderzoekslocatie (lichtgroen figuur 5.9)	48.800 m ^{2v}	Nee
Secundaire foerageergebied buiten de onderzoekslocatie (oranje figuur 5.9)	28.000 m ²	Nee

5.4 Analyse gebruik onderzoekslocatie boommarter

De boommarter heeft een sterke voorkeur voor bosrijke landschapstypen op zowel zand- als kleigronden. De boommarter maakt gebruik van boomholtes, konijnenholen van onder andere spechten, holle bomen en ruimtes onder boomwortels en takkenrillen als verblijfplaats. De soort heeft binnen zijn territorium verscheidene vaste rust- en verblijfplaatsen en foerageergebieden. Foerageergebieden van de boommarter bestaan uit structuurrijke bosgebieden waarbij het voedsel voornamelijk bestaat uit konijnen, gevogelte, eieren, insecten,

aas en eekhoorns (indien aanwezig). In de nazomer worden veelal vruchten en bessen gegeten. De boommarter is wat betreft voedsel opportunistischer dan de bunzing.

De onderzoekslocatie voorziet in vaste rust- en verblijfplaatsen voor de boommarter in de vorm van aardewallen en snoeiafvalhopen met konijnenholen. Het nadere onderzoek heeft geen directe vaste rust- en verblijfplaats van een boommarter aangetoond op de onderzoekslocatie maar met de resultaten kunnen vaste rust- en verblijfplaatsen van een boommarter niet worden uitgesloten op de onderzoekslocatie. De boommarter heeft in ieder geval geen vaste rust- en verblijfplaats aan de noordzijde van de snoeiafvalhoop. De boommarter op de camera-en videobeelden verscheen op geen van de beelden direct uit één van de holen. Nestplaatsen van boommarters worden meestal aangetroffen in boomholtes die niet zijn vastgesteld binnen de onderzoekslocatie. Latrines bevinden zich ook altijd in de buurt van nestlocaties. Deze hebben we niet aangetroffen tijdens het sporenonderzoek dus op basis hiervan is de aanwezigheid van een nestlocatie ook weer minder aannemelijk. Daarnaast zijn boommarters veelal verstoringgevoelige soorten waardoor de onderzoekslocatie niet als geschikte nestlocatie wordt gezien voor de boommarter. De boommarter kan tijdelijk gebruik maken dagrustverblijfplaatsen in (oude) konijnenholen. Doordat echter de onderzoekslocatie en de directe omgeving niet geschikt is als een volwaardig territorium voor de boommarter en de boommarter niet frequent het Steenbergsche Vliet zal overzwemmen, zal permanente aanwezigheid van de boommarter niet op de onderzoekslocatie aan de orde zijn (zie volgende alinea's). Het korte/tijdelijke gebruik van potentiële dagrustverblijfplaatsen in konijnenholen valt niet onder de definitie van 'vaste rust- en voortplantingsplaatsen' uit verbodsartikel 3.10, lid 1 (zie hoofdstuk 6.2).

Om uit te kunnen sluiten, dan wel vast te kunnen stellen of de onderzoekslocatie een essentiële functie vervult als foerageergebied voor de boommarter, zijn in de directe omgeving van de onderzoekslocatie de potentieel geschikte foerageergebieden voor de boommarter in kaart gebracht. De westzijde van de onderzoekslocatie wordt ongeschikt geacht als foerageergebied door de aanwezigheid van de jachthaven de Schapenput. De noordzijde van de onderzoekslocatie wordt begrensd met een brede watergang. De zuidzijde van de onderzoekslocatie betreft agrarisch, onbegroeid perceel met weinig dekkingsmogelijkheden en wordt om deze reden ongeschikt geacht voor de boommarter. De oostzijde van de onderzoekslocatie wordt geschikt geacht als foerageergebied voor de boommarter. Langs de Steenbergsche Vliet ligt het Natuurnetwerk Brabant (moeras) met hoge bomen en voldoende dekking. Dit vervolgt zich langs de watergang met rietkragen en lage bomen wat gezien wordt als potentieel geschikt foerageergebied door de hoge mate van dekking en het structuurrijke karakter. Deze strook wordt begrensd door een met gras begroeide dijk, welke het agrarische landschap scheidt van het water. Deze dijk is begroeid met lage bermvegetatie en wordt niet gezien als foerageergebied voor de boommarter door het ontbreken van voldoende dekking, structuur in de vorm van bomen en veiligheid om te foerageren (zie figuur 5.10).

De mannelijke boommarter heeft doorgaans een territorium van 1000 hectare groot en overlapt meerdere territoria van vrouwelijke boommarters (Zoogdiervereniging, n.d.). In tabel 5.2 is het oppervlakte aangegeven van de onderzoekslocatie en de directe omgeving in relatie tot de geschiktheid als foerageergebied voor de boommarter. De oppervlakten van het foerageergebied binnen de onderzoekslocatie en primaire foerageergebied buiten de onderzoekslocatie bedragen gezamenlijk circa 58.075 m². Het oppervlakte van de onderzoekslocatie bedraagt circa 15% van het totale oppervlakte aan primair habitat aanwezig op de onderzoekslocatie en de omgeving hieromheen voor de boommarter. Een boommarter heeft doorgaans een groter habitat

dan het geschikte oppervlakte op de onderzoekslocatie en hier direct omheen. De onderzoekslocatie grenst aan agrarische percelen en staat niet direct in verbinding met bosrijke en/of secundair geschikte leefgebieden. De Steenbergsche Vliet begrenst de onderzoekslocatie met uitgestrektere leefgebieden, zoals het natuurreservaat de Dintelse Gorzen. De boommarter is in de afgelopen 5 jaar in totaal 10 keer waargenomen in de Dintelse Gorzen volgens het NDFF-uitvoerportaal. De mogelijke verklaring voor de plotselinge aanwezigheid van een boommarter in de laatste twee weken van het onderzoek kan de dispersie zijn van een jonge boommarter vanuit de Dintelse Gorzen. Jonge boommarters blijven gedurende het eerste jaar binnen het ouderlijk territorium en zoeken daarna een eigen territorium. Alhoewel boommarters goed kunnen zwemmen, is het niet aannemelijk dat boommarters frequent het Steenbergsche Vliet overzwemmen, eerder sporadisch. Doordat de onderzoekslocatie en de directe omgeving (zuidzijde van het Steenbergsche Vliet) slechts een marginaal oppervlakte beslaan van het totale territoriumoppervlakte van een boommarter, kan worden gesteld dat permanente vestiging van een boommarter op de onderzoekslocatie niet aannemelijk is. Gelet op het marginale oppervlakte van de onderzoekslocatie ten opzichte van het leefgebied voor de boommarter in de Dintelse Gorzen en het niet permanent kunnen vestigen op en rondom de onderzoekslocatie door het beperkte oppervlakte aan geschikt habitat, wordt de onderzoekslocatie niet gezien als een essentieel foerageergebied voor de boommarter.

Figuur 5.10 Luchtfoto met resultaten nader onderzoek boommarter en gebiedsanalyse.

Tabel 5.2. Geschiktheid aan foerageergebieden bunzing op de onderzoekslocatie en in de omgeving.

	Oppervlakte	Vastgesteld in het nader onderzoek?
Onderzoekslocatie	9.275 m ²	Ja
Primair foerageergebied buiten de onderzoekslocatie direct grenzend aan de onderzoekslocatie/ zuidzijde Steenbergsche Vliet (lichtgroen figuur 5.10)	48.800 m ²	Nee
Primair foerageergebied buiten de onderzoekslocatie/ noordzijde Steenbergsche Vliet (lichtgroen figuur 5.10)	4475.750 m ²	Nee (wel conform NDFF)

6 TOETSING AAN WET- EN REGELGEVING

6.1 Bunzing

De bunzing is beschermd onder het beschermingsregime ‘andere soorten’ van de Wet natuurbescherming (artikel 3.10). Conform artikel 3.10 lid 1 is het verboden om de bunzing opzettelijk te doden of te vangen en vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen opzettelijk te beschadigen of vernielen.

Het nader onderzoek naar onder andere de bunzing heeft de aanwezigheid van de bunzing op de onderzoekslocatie vastgesteld. Door de onderzoeksresultaten kan niet worden uitgesloten dat er vaste voortplantings- en/of rustplaatsen op de onderzoekslocatie aanwezig zijn. Daarnaast is uit het onderzoek naar voren gekomen dat de onderzoekslocatie een essentiële functie vervult in het foerageergebied voor de bunzing. De onderzoekslocatie vervult geen migratieroute voor de bunzing. Het foerageergebied van de bunzing op de onderzoekslocatie wordt als dusdanig essentieel gekenmerkt dat bij het verstoren, aantasten en/of vernielen hiervan de functionaliteit van vaste voortplanting- en rustplaatsen verloren kan gaan.

De voorgenomen werkzaamheden hebben betrekking op het fysiek aantasten van de onderzoekslocatie waarbij open vlaktes worden gecreëerd voor glampingtenten. Daarnaast zal naar alle waarschijnlijkheid de verstoringgraad door menselijke aanwezigheid toenemen door de komst van de glampingtenten. Om deze redenen wordt de voorgenomen ingreep als ontheffingsplichtig gezien in het kader van de Wet natuurbescherming. Een soortenontheffing voor het beschadigen/vernieten van vaste voortplantingsplaatsen, rustplaatsen en foerageergebied van de bunzing is noodzakelijk.

6.2 Boommarter

De boommarter is beschermd onder het beschermingsregime ‘andere soorten’ van de Wet natuurbescherming (artikel 3.10). Conform artikel 3.10 lid 1 is het verboden om de boommarter opzettelijk te doden of te vangen en vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen opzettelijk te beschadigen of vernielen.

Het nader onderzoek naar onder andere de boommarter heeft de aanwezigheid van de boommarter op de onderzoekslocatie vastgesteld. De vastgestelde boommarter betreft naar alle waarschijnlijkheid een zwervend

(jong) individu op zoek naar een eigen territorium vanaf de Dintelse Gorzen. Gelet op de territoriumgrootte van een boommarter en de beperkte geschikte omgeving rondom de onderzoekslocatie, zal de boommarter niet permanent zijn gevestigd op en/of nabij de onderzoekslocatie. Om deze reden wordt de onderzoekslocatie niet aangeduid als vaste rust- en voortplantingsplaats, essentieel foerageergebied en migratieroute voor de boommarter. De voorgenomen werkzaamheden worden voor de boommarter niet gezien als ontheffingsplichtig in het kader van de Wet natuurbescherming.

6.3 Zorgplicht algemene broedvogels en grondgebonden zoogdieren

Alle in het wild levende flora en fauna geniet bescherming onder artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming, de zorgplicht. Een ieder die te maken heeft met de wilde flora en fauna en hun leefomgeving dient voldoende zorg in acht te nemen om zorgvuldig te werken.

Tijdens de onderzoeksronde zijn diverse vogels en grondgebonden zoogdieren vastgesteld (zie hoofdstuk 5). De werkzaamheden dienen met zorg te worden uitgevoerd waarbij dieren tijdelijk een onderkomen elders kunnen vinden en in de toekomstige situatie zoveel als mogelijk op de oorspronkelijke plek kunnen voortbestaan. De werkzaamheden dienen afgestemd te worden op kwetsbare periodes van dieren, zoals het broedseizoen en vorstperiodes. Door te werken conform een ecologisch werkprotocol zal te allen tijde de zorgplicht worden gewaarborgd.

7 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Econsultancy heeft in opdracht van Jachthaven de Schapenput een nader onderzoek naar kleine marterachtigen, steenmarter en boommarter uitgevoerd aan de Heensedijk 57a te de Heen.

De initiatiefnemer is voornemens twaalf glampingtenten te realiseren over clusters van twee met een aangrenzende oprijlaan. Voor de realisatie daarvan dienen delen van de bosschage verwijderd te worden.

Overzicht conclusies nader onderzoek

- De onderzoekslocatie vervult redelijkerwijs een beschermde functie als vaste rust- en voorplantingsplaats en essentieel foerageergebied voor de bunzing. Voor de voorgenomen werkzaamheden is een soortenonthefping benodigd, aangezien overtreding op verbodsartikelen in de Wet natuurbescherming niet te voorkomen is;
- De onderzoekslocatie vervult geen functie als migratieroute voor de bunzing;
- De onderzoekslocatie vervult geen beschermde functie voor de wezel, hermelijn, steenmarter en boommarter;
- De onderzoekslocatie vervult een functie voor algemene broedvogels als nestlocatie en foerageergebied;
- De onderzoekslocatie vervult een functie voor algemeen grondgebonden zoogdieren als leefgebied en vaste rust- en verblijfplaatsen.

Aanbevelingen en adviezen

- Om de ontwikkeling van de glampingtenten te realiseren, wordt geadviseerd om een **ontheffingsaanvraag** in te dienen bij de Omgevingsdienst Brabant-Noord voor de bunzing. Bij het indienen van de uitgevoerde onderzoeken is een **ecologisch activiteitenplan** een vereiste. In een ecologisch activiteitenplan staat onder andere een nadere uitwerking van de voorgenomen werkzaamheden, onderbouwing van de planontwikkeling, ecologische compensatie en maatregelen.
- Er dient rekening te worden gehouden met de zorgplicht (artikel 1.11, Wet natuurbescherming) tijdens de werkzaamheden en in de permanente situatie. Indien de werkzaamheden worden uitgevoerd binnen het broedseizoen van vogels (maart tot september) wordt voorafgaand aan de werkzaamheden een **broedvogelinspectie** geadviseerd. Daarnaast wordt geadviseerd om conform een **ecologisch werkprotocol** de werkzaamheden uit te voeren, in ieder geval bij het bouwrijp maken van de projectlocatie, aangezien een groot aantal soorten aanwezig is op de locatie.

Verklarende woordenlijst

Activiteitenplan

Een activiteitenplan dient als begeleidend document voor een ontheffingsaanvraag. In het activiteitenplan zijn maatregelen verwoord waarmee de functionaliteit van een rust- of voortplantingsplaats van een beschermde soort behouden blijft en schade aan individuen wordt voorkomen.

Broedseizoen

Voor het broedseizoen staat in de wet geen vaste periode. De looptijd verschilt per soort en varieert per jaar. Veel vogelsoorten broeden ongeveer tussen 15 maart en 15 augustus.

Expert Judgement

Inschatting van een deskundige op grond van zijn kennis en ervaring.

Externe werking

Niet alleen activiteiten in een Natura 2000-gebied/NNN hebben invloed op de staat van instandhouding van het gebied, ook activiteiten buiten het gebied kunnen de natuurwaarden in een gebied beïnvloeden. Dit wordt "externe werking" genoemd. Er bestaat geen ruimtelijke grens voor externe werking: bepalend zijn de effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van de soorten en habitattypen in het Natura 2000-gebied/NNN, ongeacht de afstand tot het beschermde gebied.

Foerageerhabitat

Het gebied waarbinnen een soort voedsel zoekt.

Foerageren

Zoeken en vinden van voedsel door dieren (jachtgebied).

Functioneel leefgebied

Hiermee wordt het gebied dat is benodigd om de functionaliteit van een voortplantingsplaats of van een vaste- rust of voortplantingsplaats te behouden. Een nestlocatie of voortplantingsplaats kan bijvoorbeeld alleen succesvol functioneren, wanneer er voldoende habitat (schuilgelegenheid, voedsel etc.) van voldoende kwaliteit aanwezig is om te kunnen paren, eieren te leggen en jongen groot te brengen.

Gunstige staat van instandhouding

Er is sprake van een gunstige staat van instandhouding van een soort of habitattype als de omstandigheden waarin de soort of het habitattype voorkomt perspectief bieden op een duurzaam voortbestaan van die soort of dat habitattype.

Habitat

Omvat de plaatsen waar een bepaald organisme voorkomt doordat de abiotische en biotische factoren (niet levende en levende natuur) van die plaatsen voldoen aan de eisen en toleranties die het organisme stelt om te kunnen overleven, groeien en zich voortplanten.

Kraamverblijfplaats

Voortplantingsplaats van vleermuizen. Het gaat hierbij vaak om de vrouwelijke exemplaren van een kolonie (ook wel kraamgroep genoemd) die gezamenlijk hun jongen grootbrengen. De aantallen vleermuizen in een kraamgroep kan oplopen tot meerdere honderden exemplaren.

Landhabitat

Amfibieën zijn voor de voortplanting afhankelijk van water. Buiten de voortplantingsperiode maakt de soortgroep gebruik van landhabitat als onderdeel van het leefgebied. Landhabitat voor amfibieën omvat onder andere structuurrijke of opgaande vegetatie zoals (loof)bos, houtwallen, struikgewas, heide, ruigtekruiden, vegetaties en moeras.

Landschappelijk inpassingsplan

Het inpassen van ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied middels een ontwerp van de groenvoorziening, dat voldoet aan het beleid ten aanzien van ruimtelijke kwaliteit. Hierdoor wordt zorg gedragen dat een ruimtelijke ontwikkeling past in het landschap.

Mitigerende maatregelen

Maatregelen die negatieve effecten bij een ingreep voorkomen of reduceren.

Omgevingscheck

Een omgevingscheck wordt uitgevoerd bij verlies van leefgebied van een jaar rond beschermde functie van een soort die door een ingreep (tijdelijk) verloren gaat. De omgeving van de ingreep wordt door een ter zake deskundige beoordeeld op aanwezigheid van voldoende alternatief leefgebied en/of potentiële verblijfplaatsen.

Ontheffing

De Wet natuurbescherming is bedoeld om planten- en diersoorten die vrij in het wild leven te beschermen. Om deze kwetsbare soorten te beschermen bevat de Wet natuurbescherming een aantal verbodsbepalingen. Onder bepaalde voorwaarden mogen de activiteiten wel doorgaan, daarvoor kan een ontheffing benodigd zijn. Een ontheffing is een besluit waarbij in een individueel concreet geval een uitzondering op een wettelijk verbod wordt gemaakt.

Paarverblijfplaats

Dit is een verblijfplaats die hoofdzakelijk in het najaar (september/oktober) door vleermuizen worden gebruikt om te paren. Een mannetje kan een dergelijke verblijfplaats met meerdere vrouwtjes delen. In de omgeving van de paarverblijfplaats wordt veelal door het territoriale mannetje middels baltsvluchten getracht vrouwtjes aan te lokken.

Populatie

Een biologische populatie is een groep individuen van dezelfde soort die zich onderling voortplant en als zodanig geïsoleerd is van andere zulke groepen.

Rode Lijst

Rode Lijsten laten zien welke soorten zijn verdwenen en welke soorten in een gebied sterk zijn achteruitgegaan of zeldzaam zijn. Er bestaan verschillende Rode Lijsten. Voor vogels, voor zoogdieren, planten, paddenstoelen, insecten en voor allerlei andere soortgroepen. Rode Lijsten hebben geen officiële juridische status. Plaatsing op de lijst maakt een dier dus nog geen 'beschermde diersoort' in de zin van de Wet natuurbescherming. De Rode Lijsten hebben in de praktijk wel een belangrijke signaleringfunctie. Door de Rode Lijst te raadplegen, kunnen alle instellingen die met natuurbehoud te maken hebben rekening houden met bedreigde soorten.

Significant negatief effect

Een effect is in het kader van de Wet natuurbescherming significant als de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied dreigen te worden aangetast.

Het begrip 'significant' staat centraal in de toepassing van het beschermingsregime voor Natura 2000-gebieden bij zowel vaststelling van beheerplannen als de vergunningverlening. Het bepaalt of een uitvoerige toetsing, een zogenaamde passende beoordeling, moet worden uitgevoerd. Indien als gevolg van een ingreep de toekomstige oppervlakte habitat of leefgebied, aantal van een soort of kwaliteit van een habitat lager zal worden dan zoals bedoeld in de instandhoudingsdoelstelling, dan kan sprake zijn van significante gevolgen. Voor het goede begrip, de soorten hoeven er niet te zitten, het gebied moet geschikt zijn voor de soorten.

Voortplantingsplaats of rustplaats

Een plek binnen het leefgebied van een soort die essentieel is voor de levenscyclus van een individu. De Wet natuurbescherming omschrijft niet exact wat een vaste rust- of voortplantingsplaats is. Dit is soortafhankelijk.

Vliegroute

Een vaste route die door vleermuizen wordt gebruikt tussen de verblijfplaatsen naar foerageergebieden.

Winterverblijfplaats

Verblijfplaats die gebruikt wordt om de periode van winterrust te overbruggen. Voor vleermuizen zijn dit vorstvrije, maar koele en vochtige plekken. Er kan sprake zijn van massaverblijfplaatsen, verblijfplaatsen van kleine groepen of één of enkele individuen.

Zomerverblijfplaats

Buiten de kraamperiode worden deze door groepjes vrouwtjes en jongen gebruikt, in de kraamperiode door individuele mannetjes.